

Béres Ferenc ? díjátadás december 9-én

Szerző Administrator
2009. november 30.
Utolsó frissítés 2009. december 15.

Baranyi Ferenc Kossuth-díjas költő előterjesztésére a Művészetbarátok Egyesülete 2009-ben Szvorák Katalint érdemesítette az elismerésre. Talán nem véletlen, hogy egykoron, a 80 - as években Kati jó néhányszor szerepelt együtt Béres Ferencel és kedves tanárával Czine Mihállyal. Laudátor: Dr. Végh Károly

Szvorák Katalin laudációja a Béres Ferenc-díj átadásakor

Még azokhoz a szerencsés emberekhez tartozom, akik sokszor hallhatták Béres Ferencet énekelni. Szárnyalt a dal, megtelt a tér valami különös aurával. Olyasmit tudott nekünk közvetíteni, amely az emberi léleknek csak a legbelsejében lakozik. Hazáról, életről, szerelemről.

A róla elnevezett díjra, amelyet az ő szellemisége hat át, nagyon érdemesnek kell lenni. Szvorák Katalin én a díjra érdemesnek tartom.

Czine Mihály - Béres Ferenc díjas irodalomtörténész - mondta szívbeli barátjának énekléséről: „Erdők, mezők, kék ligetek, kurucok, bujdosók, a teljes élet, a teljes történelem csendült mindig a hangjában.”

Szvorák Katalin éneklésében is ezt látom megvalósulni. A népdal, a zoltárok nyelvén a teljes életet tudja megszólaltatni. Minél inkább elmerülök hallgatásában, érzem, hogy művészetének egyre több rétegét tudom felfejteni. Irodalomtörténész lévén, hasonlatomat is az irodalomból tudom venni. Balassi, Csokonai, Petőfi, Arany tudott költészetében ilyen szárnyalóan énekelni. Talán e rokonsága miatt szólalnak meg tisztán, irodalmi értékekre is figyelve előadásában a megzenésített versek: Vagyunk - Tóth Zsókiával közösen a felföldi költők versei és Szép országom, a Szűts Istvánnal közösen készített album.

Ahhoz, hogy a dal meg tudjon szólalni, nem csak a szép hang, a tiszta intonáció szükséges. Ez csak az alap. Tudni, ismerni kell történelmünket, kötődéseinket a körülöttünk lévő világhoz, a hazához, benne pontosan ismerni kell népünk lelkületét hisz a dal mindent elmond. A teljes életet. Beszél arról, hogy magas égből az isten hogyan tekint reánk, a múltból, a történelmi emlékezetéről, örömeinkről, keserveinkről, a háborúba szakadt katonáról, évődéseinkről, szerelemünkről. Hogy: Magas kösziklának oldalából nyílik a szerelem orvosság, hogy Dedinka v üdölí srdce ma zabolí kei na teba spominam... (Falucska a völgyben, a szívem megfájdul ha rád gondolok.)

Aki nem ismeri ezeket a mélységeket, az ne fogjon bele mások előtt énekelni. Csak üres szó marad az.

Szvorák Katalin művészetében én ezeknek a mélységeknek az ismeretét, elkötelezett vállalását látom. Éneklésével, annak hatásával, tudatos választásaival a legjobbak közé tartozik.

Azt mondja, arra a legbüszkébb, hogy felnevelő falujának, a háromszáz lelkes Pinc-nek máig ő az egyetlen díszpolgára, és Fülek díszpolgára is. Az őt elindító, küldő és kötő közösség elismerése ez.

Ez a hely az, ahol az egységes magyar kultúrát Illyés Gyulának a „haza a magasban” gondolata köti össze. A magyar szó mellett Szvorák Katalin a szlovák nép dallamaira is figyel. És nemcsak a szlovákra, hanem a horvát, szerb és az eleki románok népzenejére is. Távolabbra tekintve mintha a klezmer zene dallamát is hallanánk. Milyen sorsok, milyen életek rejtőznek e dalok mögött? Biztosan tudja, hogy nem a népek „farkasai” egymásnak, sokkal inkább ezt a barátságot szét dúlni akaró politika. A Duna menti népek dalkincsének tudatos bemutatásával a valódi híd szerepét tölti be.

Az énekeknek, a zoltároknak a határon is átnyúló, közösségformáló, megtartó ereje van. Dalvándorlás című albuma épp a Dunatáji népek összetartozását hangsúlyozza. Legyen a dal a Zobor vidékéből, a Mezőségből, vagy akár Bukovinából való. Nyolc részes CD sorozatot jelentetett meg a Közép-Európa népeinek közös dallamkincséből.

Bartók Béla írja önéletrajzában: „Népi dallamaink mindegyike mintaképe a legmagasabbrendű művészi tökéletességnek. Kicsinyben ugyanolyan mesterműnek tekintem, mint a nagyobb formák világában egy Bach-fúgát vagy Mozart-szonátát. Az ilyen dallam klasszikus példája egy zenei gondolat páratlan tömör, minden felesleget elkerülő kifejezésének...”

Szvorák Katalin életútja arról szól, hogy a magyar nép ősi, mérhetetlenül gazdag dallamkincsét beépítse a nemzet szellemi vagyonába. Kodálynak is ez volt az álma. Ma már látjuk, hogy ennek a törekvésnek a megvalósulása sok akadályba ütközik. Kellenek emberek, énekesek, tanáregyenisígek, akik mégis hisznek abban, hogy ez megvalósulhat.

Szvorák Katalinnak ma már számos tanítványa is van, a szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskola tanszakvezető népdaltanára. Bízik bennük, látja náluk a zene nemesítő, lélekemelő, közösségformáló erejét. Tudja, hogy a népdal valójában zenei anyanyelvünk. Közösségi kincs legyen hát a dal, jó lenne, ha újból énekelne Kodály országa. Ezért is jelentetett meg gyermeklemezeket: Iglice szívem, iglice, Az aranylábú iglice.

Szvorák Katalinnak ez évben jelent meg az egyházi énekeket bemutató trilógiájának harmadik része, A nap megszentelése. Az éneklő egyház, a Mondj szívem dalt című albumokat követte. Jeles napok dallamai, Mária énekek, zoltárok, himnuszok, imádságok, középkori dallamok és énekek a magyar szentekről. A régi dallamok zeneileg is megújultak, új értelmet nyertek. Ezekben az énekekben azt érzem, hogy nem csak a mindent feloldó alázat, hanem a büszke emberi méltóság is zeng. Az emberi méltóság hangja.

Vox Humana - emberi hang. Sok tekintetben érvényes mottója lehet ez küldetésének. És lemezének is ez a címe. Fábry Zoltánnak - a stócsi remetének - énekbe foglalt aktualizált üzenete hangzik el a szlovák-magyar „népdalparhuzamos” ajándékalbumon. A két nép közös gyermekdalait, ünnepeit mutatja be. Ajándéklemmez, mert mindenki számára

díjtanuln letölthető, csakúgy, mint az Álomföldön című, ahol Illés Lajossal és a közreműködő gyermekekkel a boldogság üzeneteit hozza.

Vox Humana, abban az értelemben is, hogy Szvorák Katalin éneklése maga a nemes egyszerűség, a méltóság hangja, ahol az énekelt dal iránti alázat szólal meg.

Vox Humana abban az értelemben is, hogy ha valaki egyszer látta, hallotta őt énekelni, emberi sugárzása, mosolya mindenkit magával ragadott. Hinni kezdünk a dal erejében. „Némelyik dalban az én esendő létem is benne van, ha ezeket énekelem, magam is beleborzongok.” -mondja ő.

Különleges vállalkozása Szvorák Katalinnak a gyógyító dallamok. Arra figyeltek fel a szakemberek, hogy éneklésének hallgatása segíti a sérült gyermekek rehabilitációját, az emberi kommunikáció újrakezdését-építését. A terápia eszközével hat, újra tudja indítani a népdalok nyelvén a párbeszédet. Egyszerűen a szeretet eszközével változtatja a hétköznapiakat ünneppé. Erről szól a Dúdolás című albuma.

Az elmúlt harminc évben több mint háromezer koncerten lépett fel, három kontinens harmincegy országában

Életrajza: Losonczon született, juhász és paraszt felmenőktől. A gyermekkor az Ipolymenti Pinc községben, majd Füleken telik. Az ELTE bölcsészettudományi karán magyar nyelv és irodalom-könyvtár szakán szerzett diplomát. A szlovákiai magyarok népdalversenyén aratja első sikereit, majd a Röpülj páva, a Lajtha emléktverseny első díjai jelzik tehetségét. Már 1980-ban a Népművészet Ifjú Mestere. Magánénekes a Honvéd Művészegyettesben, számos magyar népzenei együttesel énekel együtt. Így a Vízöntő, Bekecs, a kassai Csámborgó, Hegedűs együttesel. Kiss Ferencel közösen alapítják a Kőfaragók együttest. Huszonöt önálló albuma jelent meg.

Munkásságát Liszt Ferenc -, Hungaroton-, Kodály Zoltán -díjjal, Bartók Béla emlékdíjjal ismerik el.

Az éneklés Szvorák Katalinnál a művészetén túlmutatóan is emberi tartás kérdése.

Méltó a Béres Ferenc-díj elnyerésére.

Budapest, 2009 december

Végh Károly